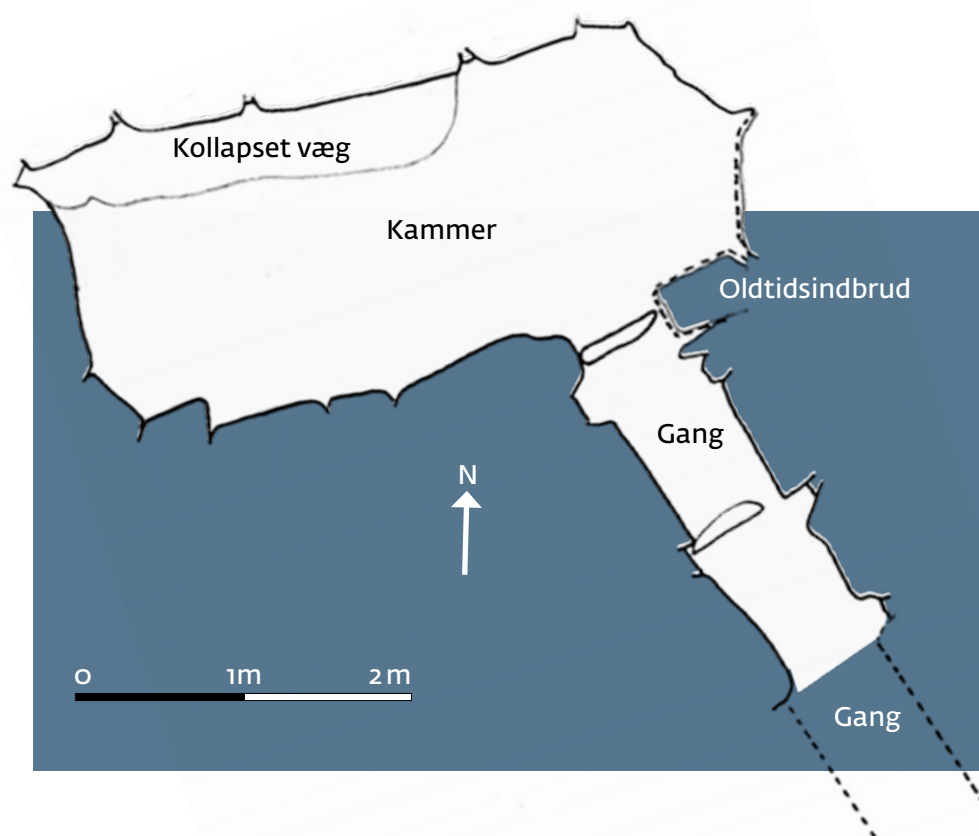

Oldtidskollaps

Jættestuen ved Sulkendrup opførtes i bondestenalderen for ca. 5200 år siden. At bygge en storstensgrav kræver stor viden og forståelse for, hvordan de store sten skal placeres i forhold til hinanden. Det var nok specialister i dette håndværk, som rejste rundt og udførte arbejdet for den lokale befolkning.

På trods af den gennemtænkte konstruktion, skete der allerede i stenalderen et kollaps i jættestuen. Vi ved ikke hvorfor – måske væltede et stort træ og forårsagede rystelser. Flere vægsten brød sammen, og et par af dækstenene fulgte med. De lokale stenalderbønder reparererede efter bedste evne skaden ved at indskyde en stor sten imellem dækstenene og de væltede vægsten. Det var under stor fare, at man derefter bevægede sig ind i gravkammeret. Alligevel fortsatte man med at bruge det til begravelser.

Ancient collapse

The passage grave at Sulkendrup was built in the Neolithic period around 5,200 years ago. The erection of a megalithic tomb of this kind requires great skill and insight into how the immense stones are to be interposed. Probably specialists of this trade travelled the country, erecting the monuments for local communities.

In spite of its well-engineered construction, at some time in the Neolithic period, the passage grave caved in. We do not know why – perhaps a large tree fell down and caused tremors. Several of the wallstones caved in, and a couple of the capstones followed them. The local Stone Age farmers repaired the damage as best they could by inserting a large stone between the capstones and the fallen wallstones. From then on, any passage inside the tomb would have been at great risk to life and limb. Yet we know that it remained in use.

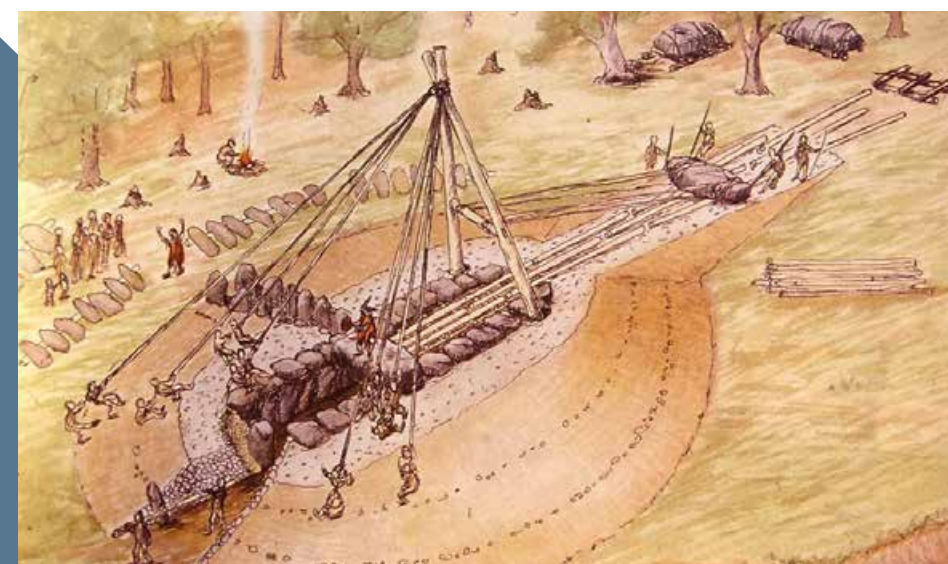
Jættestuens udformning ligner en symbolsk kopi af en stenøkse med skaft. Gangen vender imod solen og lyset. Andre mener, at den vender imod månens op- og nedgang i forbindelse med måneformørkelser. Lignende jættestueformer findes i Sydøstdanmark.

Vorgeschichtlicher Einsturz

Das Hünengrab bei Sulkendrup wurde in der Bauernsteinzeit vor ca. 5.200 Jahren errichtet. Der Bau eines Großsteingrabes erforderte Fachwissen und eingehende Erfahrung, wie die großen Steine zueinander angeordnet werden mussten. Wahrscheinlich spezialisten in diesem Handwerk reisten herum und führten die Arbeit für die Ortsbevölkerung aus.

Trotz der durchdachten Konstruktion stürzte das Hünengrab bereits in der Steinzeit ein. Wir wissen nicht warum – vielleicht verursachte ein umfallender Baum Erschütterungen. Mehrere Wandsteine brachen zusammen, und einige der Decksteine verloren den Halt. Die Bauern der Umgebung reparierten den Schaden nach besten Kräften, indem sie einen großen Stein zwischen die Decksteine und die umgekippten Wandsteine einschoben. Danach konnte man nur unter Lebensgefahr die Grabkammer betreten. Dennoch wurde sie auch weiter benutzt.

OLDTIDSKRAN?

Højbyggerne vidste, hvordan hver enkelt sten skulle indgå i konstruktionen. Spor efter trækonstruktion i nogle gravhøje antyder, at man kan have brugt en slags slæbekran til at få de store sten på plads.

Begravelser gennem 3000 år

Da gravhøjen blev bygget i stenalderen, var den en fællesgrav for de lokale bønder. Efter hver begravelse lukkede man indgangen med en flad dørsten og en pakning af runde marksten. Når man skulle bruge gravkammeret igen, måtte man derfor bryde ind i kammeret.

På et langt senere tidspunkt brød man ind i kammeret ved at fjerne et par af de bærende sten i den ene endevæg. Det betød, at konstruktionen blev så usikker, at man ikke længere kunne lave begravelser inde i kammeret. Man måtte lægge de døde i højen uden for. I den sene stenalder blev også indgangspartiet brugt til begravelser.

Nogle hundrede år senere anlagde bronzealderfolket en grav oven på jættestuen og byggede en høj udenpå. Også jernalderfolket begravede deres døde i højen. På den måde er højen blevet brugt til begravelser igennem mere end 3000 år.

Burials over 3,000 years

When the barrow was constructed in the Neolithic period, it served as a communal grave for the local peasants. After each burial, the entrance was closed by a stone door slab and sealed with round field stones. For the next burial, the chamber would have to be broken into again.

At a much later stage, the chamber was broken into by removing a couple of the supporting stones in one of the end walls. As a result, the structure became so unstable that it was no longer possible to carry out burials inside the tomb, and instead the dead had to be buried in the outer mound. In the Late Neolithic, the entrance was also used for burials.

A few centuries later, people of the Bronze Age placed a grave on top of the passage grave and built a mound on the outside of it. But the Iron Age people also buried their dead in this barrow. Consequently, the barrow was used for burials for more than 3,000 years.

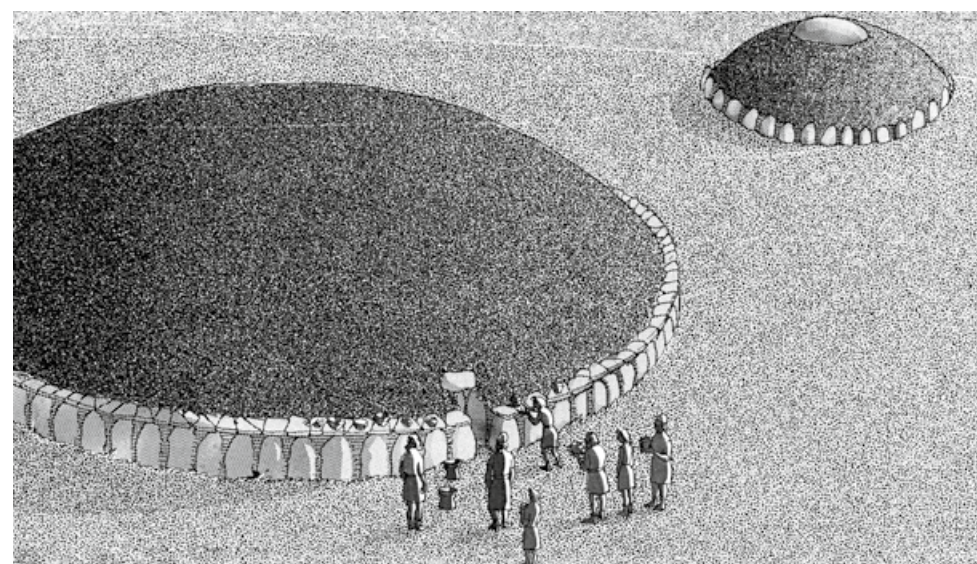

3.000 Jahre Bestattungen

Als der Hügel in der Steinzeit errichtet wurde, diente er als Gemeinschaftsgrab für die Bauern der Umgebung. Nach jeder Bestattung wurde der Eingang mit einem flachen Türstein verschlossen und mit runden Feldsteinen abgedichtet. Wollte man die Grabkammer erneut benutzen, so musste man die Kammer aufbrechen.

Zu einem viel späteren Ereignis drang man in die Kammer vor, indem Tragsteine aus einer Stirnwand entfernt wurden. Dadurch wurde die Konstruktion so unsicher, dass in der Kammer keine Bestattungen mehr erfolgen konnten. Die Toten wurden vor der Grabkammer im Hügel abgelegt. In der Spätsteinzeit wurde auch die Eingangspartie für Bestattungen genutzt.

Einige hundert Jahre später legten die Menschen der Bronzezeit ein Grab oben auf dem Hünengrab an und errichteten darüber einen Hügel. Auch die Menschen der Eisenzeit begruben ihre Toten im Hügel. So diente er mehr als 3.000 Jahre lang für Bestattungen.

OFFERGAVER

Foran indgangen afholdtes også ritualer. Her blev der sat gravgaver i form af lerkar og redskaber af forskellig slags. Måske var der også mad til de døde i lerkarrene. De rituelle gaver blev ødelagt med vilje efter ceremonien.

Rekonstruerede lerkar fra bondestenalderen

VIDSTE DU ...

- at man i nogle jættestuer har fundet knogler af mere end 100 personer?
- at nogle af de kranier, man har fundet i Danmarks jættestuer, viser tegn på at være opereret – og at patienten har overlevet?

Udgravning og restaurering

I starten af 1900-tallet trængte sønnen på den nærliggende gård ned igennem gravhøjen og opdagede jættestuekammeret. Det gav anledning til en udgravning i 1919 ved Nationalmuseets konservator Gustav Rosenberg. Han fandt spor af de mange gravlagte og deres gravgaver så som flintøkser, dolke, lerkar og ravperler. Også uden for selve kammeret fandt han grave.

I mange år har jættestuen været aflukket for publikum på grund af fare for sammenstyrtning. I 2013-2014 restaurerede Kulturstyrelsen jættestuen. Solide stålstøtter blev opsat i den kollapsede del af jættestuekammeret, som nu kan besøges igen. Her kan man opleve oldtiden helt tæt på og se det delvist sammenstyrtede gravkammer under en sikker konstruktion af stål.

Excavation and restoration

In the early 1900s, the son from the nearby farm dug through the barrow and discovered the passage grave beneath. This led to an excavation in 1919 by Gustav Rosenberg, a conservator with the National Museum of Denmark. He found traces of the many interred bodies and their grave goods like flint axes, daggers, clay vessels and amber beads.

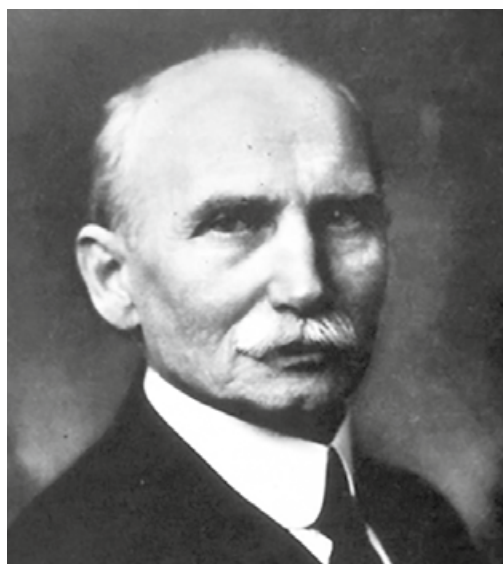
For many years, the passage grave was sealed off to the public owing to the risk of structural collapse. In 2013-2014, the Danish Agency for Culture carried out a restoration of this ancient monument. Solid steel posts were erected in the collapsed section of the passage grave chamber, which is now open to visitors again. Inside, one gains a sense of ancient times and a good view of the partially collapsed burial chamber standing beneath a secure steel structure.

Ausgrabung und Restaurierung

Anfang des 20. Jahrhunderts drang der Sohn eines nahe gelegenen Hofes durch den Grabhügel bis in die Kammer des Hünengrabs vor, das daraufhin 1919 durch den Konservator Gustav Rosenberg vom Dänischen Nationalmuseum ausgegraben wurde. Er fand Spuren der vielen Bestatteten und ihrer Grabbeigaben wie Feuersteinäxte, Dolche, Tongefäße und Bernsteinperlen.

Viele Jahre lang war das Hünengrab wegen der Einsturzgefahr für das Publikum gesperrt. Die Kulturbehörde (Kulturstyrelsen) konnte in 2013-14 das Hünengrab restaurieren. Solide Stahlpfeiler wurden im eingestürzten Teil der Kammer des Hünengrabs eingezogen, so dass sie nun wieder zugänglich ist. Hier erhält man einen Eindruck von der vorgeschichtlichen Zeit und kann die teilweise eingestürzte Grabkammer unter einer sicheren Stahlkonstruktion besichtigen.

Gustav Rosenberg (1872-1940) udgravede og restaurerede mange dysser og jættestuer i første halvdel af 1900-tallet. Der er ingen tvivl om, at Rosenberg har været med til at bevare mange af de mest kendte og mest besøgte gravhøje for eftertiden.

TUNGE STEN

Når man skal restaurere jættestuer i dag, bruger man moderne maskinkraft til at flytte de store sten på plads. Hver sten vejer gerne mange tons. Oprindeligt blev dette arbejde gjort alene ved håndkraft!

FÅ MERE VIDEN

Danmarks
Oldtid i
Landskabet

Fortællinger
fra Fortiden

SULKENDRUP

KULTURARV I DANMARK

Opførelsen af en jættestue har krævet stor ingeniørmæssig viden – og godt med muskelkraft. Ved hjælp af slæder, løftestænger, ramper og muligvis også svingkonstruktioner og tovslynger fik man manøvreret de kæmpemæssige sten på plads.

TIDSLINJE

3400 f.Kr. Lerkarret fra Skarpsalling stammer formentlig fra en begravelse i en jættestue. Karret hører blandt de ypperste fra Danmarks oldtid.

2300 f.Kr. Stonehenge i England er et af verdens mest berømte stenmonumenter. Nye undersøgelser viser, at stenene blev rejst ca. 2300 f.Kr.

2009 I 2009 blev en nye serie danske pengesedler introduceret. Den første, 50-krone sedlen, har det berømte Skarpsalling-kar fra stenalderen som motiv.

5000 | 4500 | 4000 | 3500 | 3000 | 2500 | 2000 | 1500 | 1000 | 500 | 0 | 500 | 1000 | 1500 | 2000

3600 f.Kr. Dysserne er Danmarks ældste stenbygninger.

3200 f.Kr. Når man træder ind i de velbevarede jættestuekamre foretager man sig på få minutter en tidsrejse på 5200 år.

2560 f.Kr. Keopspyramiden i Ægypten er bygget omkring 2560 f.Kr. Gravmonumentet er altså bygget næsten 1000 år senere end de danske dysser og jættestuer.

1800-tallet I 1800-tallet blev stenalderens dysser et yndet motiv for danske malere og digtere – oldtidens kæmpegrave blev symbolet på Danmarks storhed. Eksemplet hér er malet af J. Th. Lundbye.

